

Діана ЦЛІНА,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність

028 Менеджмент соціокультурної діяльності

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,

Україна

Людмила ЛАДОНЬКО,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри мистецьких

дисциплін,

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,

Україна

**РОЛЬ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ЕКСКУРСІЙ У ФОРМУВАННІ
ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ М.
ЧЕРНІГОВА)**

У дослідженні розглянуто роль театралізованих екскурсій у підвищенні туристичної привабливості регіону на прикладі міста Чернігова. Дослідження обґрунтовує актуальність використання інтерактивних та перформативних форм екскурсій як сучасного інструменту залучення різних категорій туристів, особливо молоді. Проаналізовано наукові джерела та практичні приклади, що підтверджують ефективність театралізації для посилення емоційного залучення, формування локальної ідентичності та розвитку культурного туризму. Театралізовані екскурсії в Чернігові мають потенціал для створення тематичних маршрутів, інтеграції мультимедійних елементів та співпраці між музеями, театральними студіями і медіа-командами. Доведено, що такий підхід сприяє не лише культурному та освітньому розвитку, а й економічному зростанню регіону через стимулювання суміжних галузей. Практика європейських та українських екскурсоводів, зокрема Ервіна Мідена, демонструє, що успіх театралізованих екскурсій базується на поєднанні творчості, інтерактиву та цифрових технологій, що робить їх перспективним

інструментом соціокультурного менеджменту та розвитку туристичної інфраструктури Чернігова.

Ключові слова: театралізовані екскурсії, інтерактивні формати, культурний туризм, Чернігів.

THE ROLE OF THEATRICAL EXCURSIONS IN FORMING THE TOURIST ATTRACTIVENESS OF THE REGION (ON THE EXAMPLE OF M. CHERNIGOV)

The theses consider the role of theatrical excursions in increasing the tourist attractiveness of the region using the example of the city of Chernihiv. The study substantiates the relevance of using interactive and performative forms of excursions as a modern tool for attracting different categories of tourists, especially young people. Scientific sources and practical examples are analyzed, which confirm the effectiveness of theatricalization for strengthening emotional involvement, formation of local identity and development of cultural tourism. Theatrical tours in Chernihiv have the potential to create thematic itineraries, integrate multimedia elements, and collaborate between museums, theater studios, and media teams. It has been proven that this approach contributes not only to cultural and educational development, but also to the economic growth of the region through the stimulation of related industries. The practice of European and Ukrainian tour guides, in particular Erwin Meaden, demonstrates that the success of theatrical tours is based on a combination of creativity, interactive and digital technologies, which makes them a promising tool for socio-cultural management and development of the tourist infrastructure of Chernihiv.

Keywords: theatrical excursions, interactive formats, cultural tourism, Chernihiv.

Постановка проблеми. Сьогодні регіони України активно шукають нові формати культурних і туристичних продуктів, здатних зацікавити жителів та гостей, зокрема молодь. Класичні екскурсії поступово втрачають популярність через відсутність емоційності та тісної взаємодії з публікою. Це особливо відчутно у невеликих містах, де туристичні ресурси мають високий потенціал,

але потребують сучасної подачі. Театралізовані екскурсії, у даному контексті, можуть розглядатися як ефективний інструмент привернення уваги до місцевої спадщини, а їх використання у Чернігові могло б суттєво поживити туристичні маршрути та зробити культурні локації більш привабливими.

Аналіз останніх наукових публікацій. У наукових джерелах питання оновлення екскурсійної діяльності висвітлюють Т. Бондар та О. Коваль, які зазначають, що сучасні екскурсії поступово переходять від традиційного інформаційного формату до інтерактивних та театралізованих, що поєднують драматургію, мультимедіа й подієві елементи. Дослідниці Н. Рубан та І. Демченко підкреслюють, що застосування театральних форм є перспективним напрямом розвитку туризму, оскільки дозволяє створити унікальний культурний продукт регіону та посилити його туристичну привабливість. У контексті літературних екскурсій О. Гордієнко та Л. Крамаренко наголошують на тому, що художнє втілення літературних образів сприяє популяризації спадщини та формує інтерес у молодіжній аудиторії. Дослідження М. Яременко та А. Гринь також свідчать про зв'язок між театралізованими перформансами і зростанням локального туристичного потоку, що позитивно впливає як на розвиток суміжних сфер, так і на регіональну економіку в цілому. Практичні матеріали музеїв, зокрема Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника ім. М. Коцюбинського, підтверджують зростання попиту на театралізовані формати як ефективний спосіб комунікації з сучасним відвідувачем.

Метою дослідження є з'ясування впливу театралізованих екскурсій на підвищення туристичної привабливості регіону та визначення можливостей їх ефективного впровадження у культурно-туристичний простір міста Чернігова.

Виклад дослідження. Театралізована екскурсія – це синтез історичного факту, музейної справи та театрального мистецтва. Це не просто розповіді гіда, а цілісне дійство, де екскурсовод або спеціально запрошений актор перевтілюється в історичну постать (князя, монаха, міщанина, легендарного персонажа), яка "оживляє" минуле.

Чернігів має природні передумови для розвитку театралізованих екскурсій, а саме: концентровані історико-архітектурні комплекси (Дитинець, Валом, П'ятницька церква, Борисоглібський собор), унікальні підземні об'єкти (Антонієві печери), а також багатющу літературну спадщину, пов'язану з Михайлом Коцюбинським [1]. Таке поєднання архітектурних, релігійних і літературних ресурсів дозволяє створювати сценарії з чіткою драматургією, що змінюються у часі й просторі, а також залучати різні цільові аудиторії: сім'ї, дітей та студентську молодь, любителів історії і тематичного туризму.

Пам'ятки архітектури є важливою частиною духовних надбань людства, які становлять значний пласт історико-культурної спадщини, є символами національної гідності, своєрідним літописом життя народів, свідченням їхнього самобутнього розвитку, а збройні конфлікти, війни руйнують не лише долі людей, значних руйнувань зазнають і архітектурні пам'ятки [2]. Тому театралізовані екскурсії можуть виконувати одночасно освітню, культурно-виховну й туристичну функції, формувати «живу» пам'ять про події та постаті, а також генерувати додатковий прибуток через продаж квитків, сувенірної продукції, стимулювання локального бізнесу.

Ефекти театралізації проявляються у декількох площинах, по-перше, підвищується емоційне залучення відвідувачів (інформація, подана в драматургічній формі, краще запам'ятовується та транслюється у вигляді рекомендацій у соцмережах). По-друге, театралізація здатна подовжувати час перебування туристів у локаціях, що збільшує ймовірність споживання супутніх послуг. По-третє, вдало реалізована театралізація сприяє формуванню унікального бренду певної локації (наприклад, «Коцюбинський-сторітелінг» **на це є посилання?**), що підвищує впізнаваність міста в туристичних маршрутах та є винятковим інструментом комунікації з аудиторією.

Зважаючи на зростання зацікавленості аудиторії до формату «занурення в атмосферу» та емоційної взаємодії із історичними персонажами, театралізовані екскурсії поступово переходять від статичної подачі інформації до перформативних практик, де глядач стає учасником події. Саме цей підхід

утверджується не лише в українських містах, а й за кордоном, що підтверджує універсальність моделі. Українські дослідники останніх років наголошують, що успішність театралізованих проєктів визначається здатністю екскурсії створювати інтерактивний досвід, розвивати локальну ідентичність та формувати емоційний зв'язок туриста з місцем. Саме на перетині мистецтва, медіа та туризму сьогодні виникають найуспішніші моделі популяризації різних об'єктів культурної спадщини.

У цьому контексті доречно звернути увагу на приклад сучасної практики, яка набула популярності серед молоді завдяки поєднанню екскурсійності, перформативності та цифрового контенту. Йдеться про театралізовані екскурсії, створювані відомим Чернігівським гідом Ервіном Міденом, який демонструє інший, більш динамічний та медіаорієнтований підхід до подачі інформації. Популярність до нього прийшла за один день, коли вражені екскурсанти виклали його екскурсію в Інтернет. Сьогодні відео з фрагментами його екскурсій є дуже популярними серед поціновувачів історії рідного міста і набирають мільйонні перегляди. Тепер хлопця запрошують на ефіри центральних телеканалів [3].

Практика, яку реалізує Ервін Міден, демонструє сучасний підхід до театралізованих екскурсій, що базується на синтезі творчості, інтерактиву й медійної підтримки. У контексті Чернігова така модель має високий потенціал адаптації, проте потребує врахування локальної специфіки та ресурсних можливостей міста [4, 5].

Сьогодні конкуренція в екскурсійній сфері примушує швидше реагувати на запити аудиторії і створювати власний оригінальний туристично-екскурсійний продукт, шукати свій шлях просування його до споживача. Театралізовані екскурсії мають значний економічний ефект, стимулюючи розвиток суміжних сфер: готельного бізнесу, транспортних послуг, громадського харчування, сувенірної виробництва, ремесел та креативних сервісів. Підвищення туристичного потоку, що зазвичай супроводжує проведення таких екскурсій, забезпечує мультиплікаційний ефект для локальної економіки. Практичні спостереження у Чернігові показують, що під час

проведення тематичних фестивалів або театралізованих маршрутів відзначається збільшення відвідуваності музеїв, культурних центрів та міських площ, що безпосередньо впливає на економіку міста.

Крім економічного ефекту, театралізовані екскурсії виконують соціокультурну функцію. Вони сприяють формуванню патріотичної свідомості, культурної ідентичності місцевих жителів та залученню молоді до активного культурного життя. Наприклад, літературні екскурсії можуть виховувати інтерес до української літературної спадщини, а інтерактивні історичні маршрути — розширювати знання про події національної історії. Театралізація стає інструментом популяризації локальних традицій, легенд та культури, формує комунікаційні зв'язки між різними групами населення та туристами [5].

Висновки. Дослідження показало, що театралізовані екскурсії ефективно підвищують туристичну привабливість регіону, поєднуючи освітню, культурну та розважальну функції. Інтерактивні та драматургічні елементи підвищують емоційне залучення відвідувачів, сприяють формуванню локальної ідентичності та зміцнюють культурну пам'ять громади. У Чернігові, багатому на історико-архітектурні комплекси, літературну спадщину та легендарні сюжети, театралізовані екскурсії можуть стати важливим інструментом розвитку культурного туризму та стимулювання локальної економіки.

Приклад практики Ервіна Мідена демонструє, що успіх таких екскурсій залежить від поєднання творчості, медіа та інтерактивності. Для Чернігова це означає використання музейних ресурсів, історичних локацій, літературних сюжетів і цифрових технологій, а також партнерство між культурними установами, театральними групами та медіа-командою.

Театралізовані екскурсії стимулюють розвиток суміжних сфер, формують унікальний туристичний бренд, популяризують локальну культуру та історію, підвищують патріотичну свідомість населення. Їхнє впровадження у Чернігові є актуальним, перспективним та здатним стати стратегічним елементом регіонального соціокультурного менеджменту, що сприяє сталому розвитку туристичної та культурної сфери міста.

Список використаних джерел

1. Архітектурні споруди. Веб-сайт. URL: <https://chernihiv.travel/ua/map/category-arhitekturni-sporudy> (дата звернення: 08.11.2025).
2. Архітектурні пам'ятки Чернігова за часів військових конфліктів: екскурсія у минуле. *Чернігів стародавній*. URL: <https://oldchernihiv.com/arhitekturni-pam-yatky-chernigova-za-chasiv-vijskovykh-konfliktiv-ekskursiya-u-mynule/> (дата звернення: 02.11.2025).
3. Люди: Ервін Міден – екскурсовод, який прославився на всю Україну за день. *Cheline*. URL: <https://cheline.com.ua/people/lyudi-ervin-miden-ekskursovod-yakij-proslavivsy-na-vsya-ukrayinu-za-den-182799> (дата звернення: 08.11.2025).
4. Ютуб-плейлист / відеоматеріали Ервіна Мідена (Ervin Miden) — приклади містичних театралізованих екскурсій у відеоформаті; джерело ілюструє, як працює медіа-компонента та сторітелінг. URL: https://www.youtube.com/playlist?list=PLEmM0jm8K1R0Peq9nn3Cyz1YrJV_mXnnF
5. Мирошниченко В.С. Костюмовані екскурсії як сучасні форма і метод поживлення екскурсійного процесу. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання», 2018 р. м. Черкаси, 22 берез. URL: https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/3683/1/2018-Том-2-Матер_ІХ_Міжн_наук-пр_конф.pdf#page=124.00&gsr=0 (дата звернення: 10.11.2025).